

2.10 KL. 20.00
FINLANDS TONSÄTTARE 75 ÅR
MUSIKHUSET

HANNU LINTU
DIRIGENT

TUULI LINDEBERG
SOPRAN

LOTTA EMANUELSSON
KONFERENCIER

Outi Tarkiainen:

Jään lauluja, uruppförande (Yles beställning)

*Finlands Tonsättare rf. ordförande Antti Auvinen och
Lotta Emanuelsson diskuterar.*

Paavo Heininen:

Arioso op. 16

Hannu Lintu och Lotta Emanuelsson diskuterar.

Jouni Kaipainen:

North by North-East

*Ögönblicksbilder från Finlands Tonsättare rf:s historia. I inserten intervjuas
kompositörerna Mikko Heiniö, Aulis Sallinen och Riikka Talvitie (audio).*

Sampo Haapamäki:

*SYNNY! Orkestersång för sopran och orkester,
uruppförande (Yles beställning)*

*Chefsdirigenten Hannu Lintu, tonsättaren Lauri Kilpiös och
konstnären Anna Tuoris diskussion.*

*Konserten ges utan paus och slutar ca kl. 21.15. Sänds direkt på Yle Teema & Fem,
i Yle Radio 1 och på Yle Arenan*

FINLANDS TONSÄTTARE RF 75 ÅR

Finlands Tonsättare rf grundades den 15 oktober 1945 och under sina 75 verksamhetsår har föreningen vuxit till en mångsidig konstnärssammanslutning med 221 medlemmar. Den fungerar som en förenande institution för kompositörer som arbetar med seriös konstmusik. Den bevakar deras yrkesrelaterade och ekonomiska intressen med bl.a. informationsverksamhet samt genom att vid behov ta ställning till aktuella kulturpolitiska frågor och främja framföranden, inspelningar och tryckning av finländsk musik. Därtill deltar föreningen i internationellt samarbete inom branschen.

Finlands Tonsättare rf:s verksamhet var länge starkt mansdominerad, men i mars 2020 var de 221 medlemmarna fördelade

på 195 män och 26 kvinnor. Den relativa andelen kvinnliga medlemmar har varit på uppåtgående. Ca 15 % av medlemmarna är invandrare. Därtill kommer tonsättare som Kaija Saariaho som är födda i Finland men bosatta utomlands.

Föreningens ordförande har sedan år 2014 varit Antti Auvinen och vid 70-årsjubileet 2015 konstaterade han i sitt festtal: "Tonsättarna upplever föreningen och medlemskapet i den som en viktig sak. Nästan alla yrkesmässigt verksamma tonsättare i vårt land är medlemmar i Finlands Tonsättare rf. En förening som så pass heltäckande representerar landets kompositörer inom seriös konstmusik är någonting att vara stolt över."

OUTI TARKIAINEN: JÄÄN LAULUJA

I Outi Tarkiainens (f. 1985) musik hörs röster norrifrån. Den nordliga dimensionen kan göra sig gällande hos Tarkiainen i form av impulser som har anknytning till områdets natur eller landskap samt helt konkret i vokala verk genom valet av texter på samiska.

Tarkiainen hör till de inhemska tonsättare som verkligen håller på att göra sig gällande internationellt. I hennes musik finner man sida vid sida poesi samt kraft som väller fram ur djupet. Vid sidan av orkester- och vokalmusik har hon även komponerat kammarmusik och arbetat med jazz.

Outi Tarkiainen berättar följande om verket som nu får sitt uruppförande:

"*Jään lauluja* (Isens sånger, 2019) är ett orkesterverk om isen. Inom det arktiska området andas isen efter årstiderna, sväl-

ler under vintern, krymper under sommaren. Isens eviga rörelse har sin egen sång. Isen klingar, skräller och kvider, då vårt allt varmare klimat trotsar naturlagarna och tvingar isen att dra sig tillbaka.

Verket börjar med ett brak i isen: orkestern svallar allt starkare i vågor som slutligen bryts. I ödemarken ekar isens själaklagan som så småningom i och med piccolornas varningsrop blir allt tätare. Stråkarna tröstar; deras värme ger landskapet ett tjockt hölje som obönhörligt strömmar mot en ny cykel.

Då jag komponerade verket, väntade jag vår andra son som skulle födas mitt i vintern och jag började igen tänka på tiden efter det första barnets födelse. *Jään lauluja* beskriver också den process av fullbordan som sker i en kvinnas kropp, då

det liv som den burit på genom födseln blivit ett eget liv. Verket beställdes av Radions symfoniorkester och The Iceland Symphony Orchestra, och tillsammans med *Yön auringon variaatiot* (2019) bildar

det ett verkpar. *Jään lauluja* är tillägnat glaciären *Okjökull* som år 2014 konstaterades vara död och därmed blev Islands första offer för klimatförändringen.”

PPAAVO HEININEN: ARIOSO OP. 16

Paavo Heininens (f. 1938) modernistiska, ”svåra” tonspråk stötte i början på motstånd i Finland. Först på 1980-talet hade publikens mottagningsförmåga kommit i fatt Heininens musik som därmed började inta en naturlig plats i den finländska musiciens utveckling. Nu hade ju Heininen varit den centrala läraren i komposition och en andlig förebild för Korvat auki-generationen på 1980-talet.

Det avvisande mottagande som mötte vissa av Paavo Heininens viktiga verk fick honom att medvetet använda ett enklare tonspråk, t.ex. i *Arioso* (1967) som är

skrivet för stråkorkester. Detta var enligt Heininen ett ”försök att förverkliga ny romantik utan tydliga reminiscenser från den romantiska epokens tonspråk”.

Verket bygger på samma tonrad som den år 1964 tillkomna modernistiska första pianokonserten och den är gestaltad som en polyfont berikad tondikt. Fastän det enligt Heininen är fråga om ett medvetet försök att förenkla tonspråket, hör *Arioso* enligt honom till dem av hans egna verk som står honom närmast.

3

JOUNI KAIPAINEN: NORTH BY NORTH-EAST OP. 63

Jouni Kaipainens (1956-2015) orkesterverk *North by North-East* kom till några veckor före Radions symfoniorkesters uruppförande den 11 maj 2001. Rubriken har inspirerats av Alfred Hitchcocks filmklassiker *North by Northwest* (1959; på svenska *I sista minuten*), men beröringspunkterna mellan Kaipainens verk och filmen är rätt få. Tonsättaren talar i samband med verket om en symbolisk tågresan norrut och också i Hitchcocks film sker en viktig del av handlingen på ett tåg.

Enligt Kaipainen finns det i hans produktion bara ett enda annat verk som i lika hög grad grundar sig på naturupplevelser som *North by North-East*, nämligen *Vernal Concerto, from Equinox to Solstice*

(1996) för saxofonkvintett och orkester. Men medan *Vernal*-konserten gör en resa i tiden, så är *North by North-East* en resa i rummet som med Kaipainens ord för oss norrut till ”den karga men generösa naturen, till foten av en skogklädd höjd och till porlande bäckar.” Verkets ”resa” och ”natur” kan i konsten även upplevas som en metafor för själsliga fenomen.

North by North-East är tydligt gestaltad som en framåt böjd båge. Den börjar sin färd med stillsamma nyanser, går vidare genom klangliga landskap och konsolideras till tematiska motiv för att sedan koncentreras tills den jämnar ut sig efter ett sista crescendo.

SAMPO HAAPAMÄKI: SYNNY!

Sampo Haapamäki (f. 1979) slog igenom med sitt virtuosa verk *Signature* (2003) för kammarorkester, som bl.a. fick det internationella priset Gaudeamus. Hans basklarinettkonsert *Kirjo* (2006) fick det prestigefulla Teostopriset. Haapamäkis produktion är inte omfattande men varje enskilt verk är en finslipad helhet in i minsta detalj.

Bruket av kvartstoner ger Haapamäkis musik modernistisk individualitet, med andra ord indelandet av oktaven i 24 tonsteg avvikande från den traditionella skalans tolv toner. Denna teknik tillämpade han för första gången i sitt vokala verk *Haljennut* (2004), där utgångspunkten i likhet med denna kvälls uruppförande var en dikt av Harri Nordell. I vissa senare verk har bruket av mikrintervall krävt nya instrument som är kapabla att producera kvartstoner.

Sampo Haapamäki berättar följande om sitt nya verk: "*Synny!* (Bliv till!, 2020, 10 min) är en sång för sopran och orkester. Den är tillägnad sopranen Tuuli Lindeberg.

Sången är den första delen av en sångcykel som beställts av Radions symfoniorkester, en cykel vars delar även kan framföras som separata orkestersånger. Kadensen är sopransolistens egen.

Synny! är tonsatt till en dikt av Harri Nordell. Detta är min tredje vokala komposition. Dess föregångare var *Haljennut* (2004, 7 min) för sopranist-baryton och stråkktrio samt *Maailmamaa* (2010, 40 min) för blandad kör och band. I alla kompositioner är sångtexterna på finska. Det kändes som ett naturligt mål att försöka låta modersmålet och tonspråket smälta samman. Avsikten har varit att respektera textens betydelseinnehåll och samtidigt tränga in i dess strukturer med musikens medel. Människoröstens hisnande förmåga att producera de mest mångahanda klanger gör det möjligt att skapa en enorm mängd musikaliska saker. Ur musikalisk synvinkel sett döljer sångrösten på sätt och vis hela människolivet i all dess brokiga mångfald."

HANNU LINTU

Hannu Lintu har varit chefsdirigent för Radions symfoniorkester sedan hösten 2013. I januari 2022 tillträder han som chefsdirigent för Finlands nationalopera.

Under säsongen 2020-2021 debuterar han om pandemin det tillåter som dirigent för New Yorks filharmoniker och NHK-symfoniorkestern i Tokyo, samt gästspelar i täten för bl.a. Londons filharmoniker, Nederländernas filharmoniker samt Detroit's och Cincinnati's symfoniorkestrar. Till hans konserter på sistone hör hans debuter med Montréal's och Chicagos symfoniorkestrar samt Ungerska nationella filharmonin samt konserter med bl.a. Bostons och St. Louis' symfoniorkestrar, New Japan Philharmonic Orchestra, Singapores symfoniorkester och NDR Elbphilharmonie.

Lintu studerade först cello och pianospel vid Sibelius-Akademien och senare orkesterdirigering under Jorma Panulas ledning. Han deltog i Myung-Whun Chungs mästar kurser vid L'Accademia Musicale Chigiana i Siena och vann Nordiska dirigenttävlingen i Bergen 1994. Han har gjort inspelningar för skivmärkena Ondine, BIS, Hyperion, m.fl.

TUULI LINDEBERG

Sopranen Tuuli Lindeberg hör till landets förnämsta tolkare av både barock och ny musik. Hon har väckt uppmärksamhet med sin rena och vackra röst samt sina stilmässigt inlevelsefulla tolkningar.

Lindeberg samarbetar med landets bästa kammarorkestrar och kammarensembler. Förutom i Finland har hon uppträtt bl.a. i Frankrike, Italien, Belgien, Tyskland, Sverige, Danmark och Österrike. Hon har samarbetat med dirigenterna Esa-Pekka Salonen, Reinhard Goebel, Skip Sempé, Aapo Häkkinen och John Storgårds.

Lindeberg debuterade vid Finlands nationalopera år 2008. Hennes senaste operaroller har varit "E" (Nuorvala: *Flash Flash*), Kleopatra (Hase: *Marc'Antonio e Cleopatra*), Dido (Purcell: *Dido och Aeneas*) samt sopranrollen i vokalkvartetten i Saariahos opera *Only the Sound Remains*. Lindebergs repertoar omfattar verk för kör och orkester, lieder, romanser och kammarmusik från barocken samt många uruppföranden av nutida kompositörers verk.

Lindeberg blev musikmagister vid Sibelius-Akademien år 2002. Hon vann andra pris i sångtävlingen i Kangasniemi år 2009.

RADIONS SYMFONIORKESTER

Radions symfoniorkester (RSO) är Yles orkester med uppdrag att producera och främja inhemsk musikkultur. Orkesterns chefsdirigent är Hannu Lintu.

Radioorkester grundades år 1927 med en besättning på tio musiker. På 1960-talet utvidgades RSO:s besättning till full symfoniorkester. Orkesterns chefsdirigenter har varit Toivo Haapanen, Nils-Eric Fougstedt, Paavo Berglund, Okko Kamu, Leif Segerstam, Jukka-Pekka Saraste och Sakari Oramo. Då Hannu Lintus period slutar våren 2021, tillträder Nicholas Collon som chefsdirigent.

Utöver de stora klassisk-romantiska mästerverken omfattar RSO:s repertoar en hel del ny musik och orkestern uruppför årligen ett flertal verk som beställts av Yleisradio. Till RSO:s uppgifter hör även att göra friköpta inspelningar för Yleisradios arkiv av hela den inhemska orkestermusiken.

RSO har spelat in på skiva verk av bl.a. Mahler, Bartók, Sibelius, Hakola, Lindberg, Saariaho, Sallinen, Kaipainen och Kokkonen. Orkestern har för sina inspelningar fått Gramophone Award två gånger – för Lindbergs klarinettkonsert 2006 samt för Bartóks violinkonsert 2018. Orkesterns övriga pris omfattar bl.a. BBC Music Magazine Award, Académie Charles Cros och MIDEM Classical Award. Skivan med Sibelius tondikter och sånger fick priset International Classical Music (ICMA) 2018. Det inhemska EMMA-priset har RSO fått 2016 och 2019.

RSO konserterar regelbundet runt om i världen. Under spelåret 2020–2021 turnerar orkestern under Hannu Lintus ledning i Spanien.

RSO:s konserter sänds direkt på Yle Arenan och i Yle Radio 1 samt i inspelad form på Yle Teema & Fem och Yle TV1.